

Abraham Hans
DE VLAAMSE BOSKEREL

XIV. DE DODENWAKE

Geheimnisvol rinkelde een bel door een donkere, zompige dreef van het bos. Twee mannen stapten met snelle tred voort, geruisloos over de weke bodem.

De koster ging voorop onophoudelijk schellend, al was hier niemand om de knie te buigen voor de priester. Zachtjes wiegelde zijn lantaarn en ze wierp grote dansende schaduwen in de dreef over de struiken en op de dikke stammen. De statige bomen welfden hun takken als een koepel over de kerkdienaren, die aan de stervende Toria de laatste genademiddelen brachten.

Twee mannen traden uit de hut: dokter Vermeire en Toon Verdonk bogen het hoofd.

De bel zweeg nu, de dorpspastoor en de koster traden binnen. Een half uur later keerden beiden weer door de duistere dreef naar het dorpscentrum terug.

Een gedaante sprong op, volgde een wijl de berechting, vluchtte dan terug tussen de bomen en wierp zich ten gronde.

Daar lag Zoete, en ze wrong krampachtig de handen en snikte en jammerde.

Geruime tijd bleef ze liggen.

Ze hoorde een gerucht, sprong op en snelde heen.

Maar iemand greep haar ruw bij de arm en een stem klonk bevelend:

— Blijf staan!

— Toon Verdonk! kreet het meisje. O, laat mij gaan, ik ben verdoemd, laat mij maar gaan! riep ze wild.

— Blijf, zeg ik u! Uw grootmoeder is berecht. Zij is dood!

— Dood! gilde Zoete. Is ze dood. Is ze waarlijk dood! H. Moeder Gods. Zij is dood, en door mijn schuld!

— Maar nu zult gij spreken. Ik weet alles, hoort ge dat, Zoete, ik weet alles.

— Neen, neen, niemand mag het weten, niemand!

— Ik weet het, Zoete. Ge zijt zwanger. Gij zult moeder worden.

— Niemand mag het weten! H. Jozef, Maria, erbarmen, niemand mag het weten!

— Het hele dorp zal het weten! Maar wie is de vader?

— Ik heb moeten zweren bij mijn ziel, niemand mag het weten! snikte het wat simpele meisje.

— Gij hebt moeten zweren van die loeder, van een Theophiel, de hulpboswachter hé?

— Ja, ja, maar niemand mag het weten.

— Wees gehoorzaam, gij gaat met mij mee, ik heb het aan uw grootmoeder beloofd vóór zij de doodsnik gaf. Toon houdt zijn woord!

— O, laat mij vluchten, om de liefde Gods, laat mij vluchten, Toon!

— Wees nu kalm en gaat gewillig mee. Verstaat ge me niet, ga mee zeg ik!

Hij omvatte met geweld haar pols en dwong de wanhopige hem te vergezellen.

Verdonk leidde het meisje naar de hut.

Toria was afgelegd en rustte nu op een leger van stro op de vloer. Haar gelaat was lelijk, vreselijk mager en ingevallen, zodat de kaakbeenderen puntig uitstaken. Het grijze haar was onder een wit mutsje gestoken. Thilde en Vermeire hadden de overledene afgelegd en stonden nu nog ontroerd bij het lijk.

— Grootmoeder! gilde Zoete en ze keek schuw naar de dode.

Thilde bood haar een wijwaterbakje met een palmtakje aan.

— Ik durf niet! jammerde het meisje. Ik ben verdoemd, laat mij gaan!

— Neem haar mee naar huis, zei Verdonk tot zijn dochter. Ik blijf hier waken.

— Neen, Toon, zei de geneesheer, gij gaat slapen. Moet ge weer ziek worden.

— Ik ben hersteld.

— Spot ge weer met uw gezondheid? Ik heb drie vrouwen laten roepen, ze zullen dra hier zijn en waken en gij gaat naar huis.

— Dan waak ik morgen nacht.

— Ja, als ge nu voor een hele tijd wilt slapen!

— Daar ligt ze nu! mompelde Verdonk. Zou de baron niet eens komen zien? vroeg hij spottend aan de dokter.

— Stil, Toon, fluisterde deze. Eerbied voor haar.

— Eerbied, dokter? Ja, voor Toria heb ik eerbied, en ze wist het! Zo gaan de laatsten van ons geslacht van de boskanters heen.

— Er zijn er nog, Toon.

— Weinig dokter, heel weinig, die anderen zijn beschaafd, en de baron spuwt, trapt op hen, en zij zeggen hem er dank voor.

Drie vrouwen kwamen er in de hut. Zij woonden aan de zoom van het

bos, waren dus de naaste buren en zouden niet gaarne aan hun plicht te kort gekomen zijn. Zij besprenkelden de dode met gewijd water, prevelden een gebed en begonnen dan, als om een wedstrijd, hun verwondering te drukken, dat «Toria zo vroeg haar lepel weggeworpen had». Een vroeg toen of er voedsel en drank in huis was, want de nacht was lang en, als men opbleef, gevoelde men zich killig en slaperig.

Een ander had een kerkboek meegebracht en legde het op de dode haar mond, verwijtend tot Thilde zeggend:

— Hoe kunt ge dat vergeten? Moet de duivel in haar lijf kruipen? Hebt ge gewijde palm in de steenput geworpen?

— Thilde schudde, ontkennend het hoofd.

— Maar meisje toch, waar zijn uw gedachten? Moet de putduivel haar komen bezoeken? En ligt het strooien kruis al voor de deur? Ik zie wel, dat gij er nog niet veel hebt weten sterven. Ik waak al bij de veertigste dode, ja, mijnheer de dokter.

— Zwijg nu eens wat, Sophie, zei één van de andere vrouwen, en laten we over onze zaken klappen. Er is hier geen druppeltje sterke drank in huis, dat kan niet zijn!

— Maar, mens toch, schenk koffie op, raadde de dokter aan.

— Neen, sterke drank, moeten wij hebben! verklaarde Sophie. Ik heb nu bij negen-en-dertig doden gewaakt, maar nooit zonder drank. Er zou iets gebeuren, moest ik het nu doen.

— Hier! viel Toon in, en gaf de vrouw een muntstuk. 't Is waar, er moet bij een dodenwake drank zijn, haal dan maar!

— Zoete, wat staat gij daar lelijk schuw te kijken! riep één der vrouwen. Het meisje schrok als uit een droom wakker.

— 't Is mijn schuld niet! kreet ze. Niemand mag het weten, niemand!

— Zwijg! gebod Verdonk. En tot de waaksters vervolgde hij. Ze is niet bij haar zinnen, van vrees en verdriet. Ge verstaat dat.

— 't Gebeurt nog, antwoordde één der waaksters. Lucie Kwaetaert viel in een keer dood en haar man was zo geschrokken dat hij in zijn hemd twee uur over het land liep en later wist hij daar niets van. Maar het duurt niet lang. Kwaetaert was diezelfde nacht weer bij zijn zinnen en bij mijn ziel, 't is waar, hij zat al te lonken naar Mietje Landers. En hij is er mee getrouwd ook, maar ze liggen nu alle twee al in de put! Dat was voorzeker een straf van God. Zitten vrijen als uw wijf nog boven de aarde ligt, en Mietje, die altijd een kwezel wilde zijn. Kwaetaert heeft het nog geen twee keer moeten vragen.

— Ja, dat gebeurt nog, verklaarde de andere waakster. Hoe lang is Pier Vleugels weduwnaar geweest? «Met de doden kan men niet

leven», zei hij. «Aarde vraagt aarde, maar een boer heeft een gezond, kloek wijf». En twee maanden later viel hij met Wantje Threze van de preekstoel. Wantje ligt nu met het water, hé, dokter? Ze zeggen dat haar benen zo dik zijn als een tronk. Een lelijke ziekte.

De vrouwen rammelden voort. Gelukkig kwam Sophie spoedig terug met drank, en toen ze nog uitvoerig verteld had, hoe ze het volk uit «De Ekster» opgeklopt had, konden Vermeire, Verdonk, Thilde en Zoete heengaan.

De beide eersten liepen achteraan.

— Arme Zoete! fluisterde de dokter.

— O, waarom luisterde ze niet! zei Toon boos. En Theophiel die loeder blijft vrij. Die weet van niets!

— Ja, de meisjes zijn in zulke gevallen het ongelukkigst. Zodus, gij neemt haar bij u.

— Ja, ik heb het Toria beloofd.

— Wees niet hard voor haar. Ze werd misleid! Welk een opvoeding ook!

— Ze is genoeg gewaarschuwd geworden, dokter!

— Jawel, maar ze werd misleid.

Vermeire begreep over dit punt van opvoeding niet verder te moeten spreken, maar, toen hij afscheid genomen had en alleen naar huis terug wandelde, zei hij tot zich zelf:

— Welk een opvoeding ook! Arm Vlaanderen! Altijd weer word ik eraan herinnerd, hoe diep ons volk in onwetendheid en bijgeloof verzonken ligt! Die vrouwen zoëven, hun gesnater, hun meningen, hun bezorgdheid voor de duivel en hun zucht naar drank! En Zoete, arme Zoete! Ja, ze werd gewaarschuwd, maar hoe? Wat onderscheidt dit meisje van de dieren die met haar in het bos leven? Wat onderscheidde Toria van hen? En Toon, braaf, eerlijk, goed van hart, maar onbeschaafd! En al die mensen rond ons, vlijtig, maar ruw! En hoe kan het anders! Ze staan alleen!

België werd in 1830 onafhankelijk maar sindsdien werd Vlaanderen een wingewest. Wat begrijpen de franstalige ministers te Brussel van de Vlaamse verzuchtingen?

Vermeire wist zeer goed waarom het vernederde Vlaamse volk zich niet verheffen kon. In eigen streek konden kasteelheren, notarissen en ambtenaren nauwelijks of niet met gewone mensen in hun taal spreken, niets van hun cultuur aan de minderen overdragen.

Alleen voor de rechtbank of op de kantoren der belastingen kwamen de lageren met de hogeren in aanraking! Was het dan wonder dat er geen eerbied voor de wet, geen liefde voor het vaderland, geen

geestesleven bestond? Moest zulk een volk niet ontaarden? Voor één school verrezen twintig herbergen! Niet de onderwijzers, maar de gendarmen oefenden hier invloed uit. En de regering voedde niet op, ze strafte slechts!

Wonderlijke gedachten nu hij van een sterfbed kwam. Maar dit sterfbed had hem weer zo geweldig ontroerd, omdat het hem aan de ellende van het volk had herinnerd.

Zoete, het natuurkind, eigenlijk de landloopster, had haar geheim voor Toria niet meer kunnen verbergen. Het onervaren meisje dat zich door Theophiel, de hulpboswachter, had laten verleiden ging thans moeder worden.

Dat was te veel geweest voor de ziekelijke Toria en had haar de genadeslag gegeven.

Zo ver was dit een gewone gebeurtenis. Maar dat onrecht! De verleider bleef straffeloos, neen, meer nog hij kon onbeschaamd rondlopen, Thilde vervolgen, processen opmaken tegen hen, die een haasje stroopten; tijdens zijn jachtpartijen hun veldvruchten vernielen, tegen de landlieden uitvaren, die hem een verkeerd woord durfden toespreken, meester spelen, want hij was het werktuig van de baron! En wee hem, die het zou gewaagd hebben de vinger naar hem uit te steken. Die kwetste de leenheerlijke waardigheid van de baron.

En het volk zou zich weer buigen onder die dwang, de vinger uitsteken naar het slachtoffer en schande spreken over Zoete alleen!

bewerking © 1982-2018, Jan MARCHAU

ABRAHAM HANS

DE VLAAMSE BOSKEREL

volksroman bewerkt door Jan Marchau

bewerking © 1982-2018, Jan MARCHAU

HELIOS N.V.
ANTWERPEN / AMSTERDAM